

2. Фактичка промена устава

Поред формалног мењања устава, променом његовог текста постоји и могућност фактичког мењања устава. Код фактичке промене устава се не мења уставни текст, не дира се у његову садржину с тим да се та садржина устава мења тако што јој се додаје ново значење. Тада формално уставне норме остају неизмењене јер им се не мењају формулације, али је њихово значење фактички промењено јер добијају другачије значење и тумачење. Фактичка промена устава се врши путем уставних обичаја, судског тумачења устава и путем закона. Промена устава путем уставних обичаја се врши онда када уставни текст временом изгуби своју актуелност тако да престаје да има онај значај који је имао приликом свог доношења. Тада долази до раскорака између суштине и форме устава, његовог слова и друштвене стварности, па тако устав више не одражава стварност као што је то некад чинио. Он постаје застарео и превазиђен и док се формално не промени, он се „мења“, прилагођава стварности путем уставних обичаја *contra constitutionem* који су супротни изричито утврђеној уставној норми.

Судско тумачење устава којим се он мења врши се у оним земљама и системима који познају и признају оцену уставности коју дају редовни судови. У тим земљама (Великој Британији, САД-е) судови, вршећи судску функцију и решавајући конкретни спор, одлучују односно цене уставност закона који се примењује на дати спор. Том оценом уставности или неуставности неког закона судови дају последњу реч о томе шта је устав и какав смисао треба дати конкретној уставној одредби. Конкретније речено, својом оценом о уставности (неуставности) неког закона, судови тумаче устав и дају му значење које сматрају да му припада, а које понекад одудара од формалног уставног значења. У конкретном спору услед сукоба уставне одредбе са законом или другом нижом нормом, суд може да да предност том закону или нижој норми и тако утиче на мењање самог уставног текста. Користећи ово право судови, посебно у САД су више од 200 година, стварали и мењали и сам устав јер су признавали уставност и оним законима који су фактички значили мењање уставног текста. На крају, устав може фактички да се промени и путем закона или другог прописа који се често доносе да би се разрадио и допунио постојећи уставни текст. Приликом овакве допуне и разраде уставних одредби законом или другим прописима могуће је да им се да другачији смисао од првобитног, да се чак промени и сама природа института на који се односи